

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้แบ่ง
ลำดับเนื้อหา ดังต่อไปนี้คือ

๑. ความหมาย และกระบวนการสังคมนะกิต
๒. สังคมนะกิตกับการศึกษา
๓. การศึกษา กับสังคมนะกิต

ความหมายและกระบวนการสังคมนะกิต

คำว่า "สังคมนะกิต" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Socialization" นี้ได้มี
นักการศึกษา นักสังคมนะวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักจิตวิทยาของไทยได้แปลความหมายไว้
แตกต่างกัน เช่น สังคมนะกิต หรือ สังคมนะกฤติ สังคมนะกรรม การขัดเกลากางสังคมนะ การ
อบรมให้รู้ระเบียบสังคมนะ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน เช่น

ราชบัณฑิตยสถาน^๑ ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการขัดเกลากางสังคมนะ
(Socialization Process) เป็นกระบวนการทางสังคมนะกับจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมี
บุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมนะต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความ
เขินคันโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการ
ขัดเกลากางสังคมนะจะเริ่มตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญของสังคมนะที่ทำหน้าที่ใน
เรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ
โดยทางตัวแทนเหล่านี้บุคคลจะได้ทราบคุณธรรม คุณค่า และอุดมคติที่สังคมนะยึดมั่น จะได้เรียน
รู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคมนะ จิตใจของบุคคลจะได้รับการขัดเกลาก
ให้ยึดมั่นในหลักศีลธรรมของสังคมนะ และพร้อมที่จะใช้ชีวิตในแนวทางที่สังคมนะต้องการ การขัดเกลาก
ทางสังคมนะเกิดขึ้นทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ โดยจงใจ เช่น การอบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่ และ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมนะวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ
มหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๓๗๐ - ๓๗๑

ครูอาจารย์ โดยไม่จับใจ เช่น การเรียนรู้หรือเอาอย่างการกระทำของเพื่อนฝูง หรือตัวละคร
ในนวนิยายที่แพร่ทางสื่อมวลชน

เบรม ฮี.เมอเซอร์ และ โรเบิร์ต เมอตัน^๑ (Blaim E.Mercer and Robert K. Merton) อธิบายว่า สังคมประกิตเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้และรับวัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณี บรรทัดฐานทางสังคม อุปนิสัย คุณค่าของระบบสังคมที่ตนอยู่ไว้เป็นของ
ตน และยอมทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นนิสัย

อาร์โนลด์ กรีน^๒ (Arnold W.Green) กล่าวว่า การอบรมให้รู้ระเบียบ
สังคมเป็นกระบวนการที่เด็กจะได้รับวัฒนธรรม และสร้างสมบุคลิกภาพกับความเป็นตัวของตัวเอง

ฟรานซิส ฮี.เมอร์ริล^๓ (Francis E. Merrill) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคม
ประกิต คือ กระบวนการที่บุคลิกภาพเกิดขึ้นจากการปะทะสัมพันธ์ทางสังคม เด็กทุกคนต้องเรียน
รู้ความคาดหวังของสังคมเพื่อจะได้ประพฤติตามนั้น การเรียนรู้ต้องเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นไป
ทั้งสองฝ่าย คือ การคาดหวังพฤติกรรมจากคนอื่นที่มีต่อตน และการปฏิบัติของตนต่อผู้อื่น สังคม
จะต้องอบรมให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมนี้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม

พอล เอฟ.ซีคอร์ด และ คาร์ล ดับบลิว แบคแมน^๔ (Paul F.Second and Carl W.Backman) กล่าวว่า สังคมประกิต เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยที่
พฤติกรรมบุคคลจะต้องทำตามความคาดหวังของกลุ่ม หรือมีพฤติกรรมที่เหมาะสมตามความมุ่ง
หมายของผู้ใหญ่

^๑ Blaim E. Mercer and Robert K.Merton, The Study of Society.
(New York : Harcourt Brace and Company, 1958)p.479.

^๒ Arnold W.Green, Society : An Analysis of Life in Modern
Society (Mew York : McGraw-Hill Book Co, 1964) p. 127.

^๓ Francis E. Merrill, Society and Culture (New Jersey :
Pratice Hall, 1969), p.111.

^๔ Paul F.Second and Carl W.Backman, Social Psychology
(New York : McGraw-Hill Book Company, 1964), p.526.

แซมมวล โคนิค^๑ (Samuel Koenig) ได้กล่าวว่า สังคมประกิต หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิกของสังคมที่เขาอยู่อย่างสมบูรณ์ หมายความว่า เขาประพฤติและปฏิบัติสอดคล้องกับวิถีประชาและศีลธรรมจรรยาแห่งสังคมอย่างสมบูรณ์

บรูม และ เซลซนิค^๒ (Broom and Selznick) ได้ให้คำนิยามของสังคมประกิตไว้สองแง่ กล่าวคือ ในแง่สังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรม และการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ และในแง่ของแต่ละบุคคล เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และปฏิบัติตามค่านิยม อุดมคติ และระดับความทะเยอทะยาน

ประสาท หลักศิลา^๓ ได้อธิบายไว้ว่า สังคมกรณ์ (Socialization) เป็นกระบวนการซึ่งทำให้คนเรา ซึ่งในตอนแรกมีสภาพเป็นอินทรีย์ทางชีววิทยา เปลี่ยนแปลงมาเป็นคนซึ่งมีความรู้สึกในเรื่องพวกเดียวกัน มีความสามารถในการอยู่เป็นระเบียบ มีคุณธรรมต่าง ๆ และมีความทะเยอทะยาน

จิตยา สุวรรณะชญ^๔ ได้ให้ความหมายว่า การอบรมให้รู้ระเบียบสังคม (Socialization) คือ การฝึกหัดให้บุคคลรู้จักเอาบทบาทไปใช้เมื่อมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น

ณรงค์ เล็งประชา^๕ ได้กล่าวว่า การอบรมให้เรียนรู้อะบบแบบแผนของสังคม (Socialization) คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการพัฒนาบุคลิกลักษณะของมนุษย์ในสังคม

^๑ Samuel Koenig, Man and Society (New York : Branes and Noble, 1970) p.53.

^๒ Leonard Broom and Phillip Selznick, Sociology, p.84.

^๓ ประสาท หลักศิลา, สังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ ๒ (พระนคร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า ๒๕๐๗), หน้า ๓๐๕.

^๔ จิตยา สุวรรณะชญ, "วิทยาศาสตร์สังคม" ใน วิทยาศาสตร์สังคม (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๑๗), หน้า ๑๗๖.

^๕ ณรงค์ เล็งประชา, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๕๐-๕๑.

โดยการอบรมให้ เรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน (Norms) ของสังคมนั้น ทั้งนี้เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมได้เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ปหาณี ฐิติวัฒนา^๑ ได้ให้ความหมายว่า การอบรมให้รู้ระเบียบสังคม (Socialization) คือ กระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ และรับเอาระเบียบวิธี เกณฑ์ความประพฤติ และคุณค่าต่าง ๆ ที่กลุ่มสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกของสังคมนั้น

วราคม ทีสุกะ^๒ ได้สรุปความหมายของ สังคมประกิต (Socialization) ไว้ว่า

๑. Socialization เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคม
๒. Socialization เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลแต่ละคน ซึ่งเป็นเพียงอินทรีย์ทางชีววิทยาบรรลุถึงความเป็น "สัตว์สังคม" อย่างสมบูรณ์

กระบวนการสังคมประกิต

เดวิด เอ.โกสลิน^๓ (David A.Goslin) ได้ศึกษากระบวนการสังคมประกิตว่ามีรากฐานมาจากแนวความคิด ๓ ด้านคือ

๑. ด้านจิตวิทยา ซึ่งเน้นถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้สอดคล้องกับสังคม
๒. ด้านสังคม ซึ่งเน้นลักษณะเฉพาะของกลุ่มหรือของสถาบัน ฉะนั้นกระบวนการสังคมประกิตจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กัน
๓. ด้านมานุษยวิทยา ซึ่งพิจารณากระบวนการสังคมประกิตจากประเพณีนิยม

^๑ ปหาณี ฐิติวัฒนา, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๒๗.

^๒ วราคม ทีสุกะ, มนุษย์กับสังคม (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๔), หน้า ๔๔-๕๐.

^๓ David A.Goslin, Handbook of Socialization Theory and Research (Rand McNally and Company Chicago, 1971), p.1.

ต่าง ๆ ที่ช่วยให้เห็นถึงประสบการณ์และอิทธิพลของการจัดสิ่งแวดล้อม

๑. กระบวนการสังคมประภคตินั้น เป็นลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างหน้าที่ หรือกระสวนแห่งพฤติกรรมซึ่งสามารถแยกได้ ดังนี้ คือ

๑. การปะทะสังสรรค์ขั้นปฐมภูมิ (Primary interaction) การที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างประคบประหม่อมด้วยความรักใคร่เอ็นดูจากบิดามารดา หรือที่เลี้ยง เช่น การป้อนอาหาร และการปรนนิบัติทางกายภาพ (อาบน้ำ เช็ดตัว ทาแป้ง) สร้างประสบการณ์ครั้งแรกให้กับเด็ก ซึ่งมีอิทธิพลทางสังคมต่อชีวิตของเด็กเป็นอย่างมาก

๒. การพัฒนาของสำนึกในตัวเองและความสำนึกในตัวเองของสังคม (Development of self-consciousness and Social-consciousness) การที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือญาติพี่น้อง ทำให้เด็กรับเอานิสัย ทัศนคติ และความเชื่อของกลุ่มบุคคลดังกล่าว และการติดต่อทางสังคมเกือบทั้งหมดต้องอาศัยการใช้ภาษา หากไม่มีการใช้ภาษาแล้ว พัฒนาการทางสังคมของเด็กก็จะไม่แตกต่างอะไรกับสัตว์สังคมทั่วไป

อย่างไรก็ดีภาษามิได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่ได้มีวิวัฒนาการโดยลำดับขั้น เมื่อมีการเรียนรู้คำใหม่ ไม่ว่าจะไปในช่วงระยะเวลาหนึ่งเวลาใดของชีวิต คนเราก็มักจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเสียง หรือภาพของคำ ๆ นั้น กับสถานการณ์บางอย่างที่เป็นความหมายของมัน เด็กจะค้นพบว่า การออกเสียงแบบหนึ่งจะส่งผลในทางได้รับการลงโทษ (เช่น ถูกดูหรือถูกเขียน) แต่การออกเสียงอีกแบบหนึ่งจะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตัวแกต้องการ (เช่น ได้รับประทานขนม)

นอกจากนั้นผู้ใหญ่มักใช้คำพูดต่าง ๆ กับเด็กพร้อม ๆ กันไปกับการปรนนิบัติเด็ก (คือทำไปพาลูกก็พูดไปพาลูก) ซึ่งทำให้เด็กสร้างความเกี่ยวเนื่องระหว่างคำพูดบางอย่างกับการกระทำของผู้ใหญ่ และด้วยวิธีการนี้เอง เด็กก็จะเริ่มเรียนรู้ความหมายของคำพูด กล่าวคือ เด็ก

๑. อานนท์ อากาศิรม, สังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๓ - ๔๕.

เด็กรู้ว่าคำพูดชนิดใดจะมีผลอย่างไร เด็กก็จะเริ่มเลียนแบบ (Imitate) เสียงซึ่งมีผลลัพธ์ตรงกับสิ่งที่ต้องการและด้วยการเลียนแบบนี้อีกเช่นกัน เป็นจุดเริ่มต้นของความสำนึกในความมีอยู่ของตน (Self-consciousness). และความสำนึกในความมีอยู่ของสังคม (Social-consciousness) และเมื่อเด็กเรียนรู้ภาษาเพิ่มมากขึ้น เด็กก็จะเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย

๓. กลุ่มปฐมภูมิกับกระบวนการกระจกส่องหน้า (The Primary group and the looking glass self) ในเบื้องต้นทีเดียวเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมบางอย่างจากกลุ่มปฐมภูมิ การเลียนแบบที่ว่านี้รวมถึงพฤติกรรมทางคำพูด (Vocal behavior) การแสดงออกทางสีหน้าและท่าทาง ในตอนนี้เองเด็กจะแปลความหมายของพฤติกรรมโดยเปรียบเทียบกับความรู้สึกของตัวเอง เท่ากับว่าเด็กประเมินค่าของตนเองจากพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่แสดงต่อตน เช่น ความอบอุ่นที่ได้รับจากบิดามารดา ทำให้เด็กเข้าใจว่าตนนั้นเป็นเด็กดี

ตัวแทนที่ทำหน้าที่การอบรมสังคมประภิตหรือการขัด กละทางสังคม

สุภัตรา สุภาพ^๑ ได้อธิบายตัวแทนของการขัด กละทางสังคมมีอยู่ด้วยกัน ๔ กลุ่ม ได้แก่

๑. ครอบครัว (family) การอบรมจะออกมาในรูปพ่อแม่ และผู้ปกครอง ซึ่งนับเป็นการอบรมเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดที่เด็กจะต้องประสบ โดยพ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ แก่เด็ก เพราะเป็นการอบรมที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทัศนคติ และแบบของความประพฤติแก่เด็กเป็นอย่างมาก

๒. กลุ่มเพื่อน (Peer group) บุคคลจะได้รับการอบรมจากกลุ่มเพื่อนที่อายุเท่า ๆ กันหรือมากกว่า ซึ่งกลุ่มเพื่อนจะเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากที่สุด เอาเพื่อนเป็นแนวทางในการปฏิบัติ คุณค่าของคนสมัยใหม่ชอบทำอะไร เป็นที่ยอมรับของคนอื่น และคุณค่าที่สำคัญที่สุดคือคุณค่าของกลุ่มเพื่อน เช่น การสังคมในกลุ่มเดียวกัน แสดงถึงการมีความคล้ายคลึงกัน มีความร่วมมือกันและสามารถเข้ากับคนอื่นได้

^๑ สุภัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๘๘ - ๘๒.

๓. โรงเรียน (Schools) โรงเรียนเป็นสถานที่ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ และให้เด็กมีโอกาสได้สมาคมกับเพื่อนฝูง เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กได้มีโอกาสสังสรรค์กับหมู่คนกลุ่มเดียวกันและในขณะที่เดียวกันให้มีโอกาสได้รับความรู้และคุณค่าต่าง ๆ ด้วย

โดยทั่วไปโรงเรียนจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กได้มาก เพราะเด็กสมัยใหม่ส่วนใหญ่มักมีชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นระยะเวลาานาน โดยเฉพาะเด็กในบุคคลชั้นกลางและชั้นสูง ซึ่งนิยมให้เด็กเรียนให้มากที่สุด เพื่อความก้าวหน้าของชีวิต โรงเรียนจึงมีโอกาสหล่อหลอมและกล่อมเกล่าอุปนิสัยของเด็กได้ไม่ยาก การที่ใกล้ชิดกับโรงเรียนเป็นเวลานาน ทำให้เด็กรับคุณค่าอย่างซาบซึ้งไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

๔. กลุ่มอาชีพ (Professional groups) เมื่อบุคคลมาถึงระดับที่ต้องพึ่งตนเอง และมีการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองหรือครอบครัว ซึ่งในแต่ละอาชีพก็จะมีคุณค่า ระเบียบวิธีปฏิบัติแตกต่างกันออกไป ซึ่งบุคคลจะต้องเรียนรู้ และยอมรับระเบียบวิธีการนั้น ๆ ถ้าคนจะต้องมีอาชีพนั้น ๆ เช่น ตำรวจก็แตกต่างจากพลเรือน นางพยาบาลก็แตกต่างจากพ่อค้า ครูก็แตกต่างจากวิศวกร เป็นต้น

นอกจากนี้ อานนท์ อากาศิกรม^๑ ได้มีความเห็นเพิ่มเติมถึงตัวแทนที่ทำหน้าที่การอบรมสังคมประภคอีกประการหนึ่งคือ

สื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ นับว่าเป็นตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมสมาชิกของสังคมได้เรียนรู้ระเบียบของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน สื่อมวลชนมีขอบข่ายของการปฏิบัติงานกว้างขวางมาก สมาชิกของสังคมย่อมได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยตั้งใจและมิได้ตั้งใจ

ความมุ่งหมายของสังคมประภค

Broom and Selznick^๒ อธิบายไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วการถ่ายทอด

^๑ อานนท์ อากาศิกรม, สังคมวิทยา, หน้า ๔๑ - ๔๒.

^๒ Leonard Broom and Phillip Selznick, Sociology, pp.86-87.

วัฒนธรรมโดยกระบวนการสังคมประจักษ์ในแต่ละสังคมนั้น จะมีความมุ่งหมายหลักใหญ่คล้ายคลึงกัน ๔ ประการ ดังนี้คือ

๑. การปลูกฝังระเบียบวินัย (disciplines)
๒. การปลูกฝังความคาดหวัง (aspiration)
๓. การกำหนดบทบาทในสังคม (Social role)
๔. การให้เกิดทักษะ หรือความชำนาญเฉพาะอย่าง (Skills)

๑. การปลูกฝังระเบียบวินัย (disciplines) การมีระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคมและการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลยอมทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ถึงแม้ว่าจะมีความยากลำบากหรือต้องฝืนใจทำ ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับตั้งแต่วัยต้นของชีวิตในการดำรงชีวิตประจำวัน

๒. การปลูกฝังความคาดหวัง (Aspiration) ปกติแล้วระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่คนไม่ยอมปฏิบัติตาม แต่ความคาดหวังนั้นจะช่วยให้ระเบียบวินัยมีคุณค่าและง่ายต่อการปฏิบัติ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ

๓. การกำหนดบทบาทในสังคม (Social Role) รวมทั้งทัศนคติต่าง ๆ ที่เข้ากับบทบาทนั้น ๆ ชีวิตในกลุ่มสังคมจะดำรงไปด้วยดี ถ้าบุคคลรู้จักบทบาทของตน ซึ่งก็อาศัยการแสดงบทบาทที่เหมาะสมในการสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ถูกต้องตามกาลเทศะ และโอกาสต่าง ๆ กัน

๔. การให้เกิดทักษะ หรือความชำนาญเฉพาะอย่าง (Skills) ที่จะใช้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ นั้น มีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามประเพณี โดยการเรียนรู้จากการเลียนแบบการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สังคมประจักษ์กับการศึกษา

ในทางสังคมวิทยาเป็นที่ยอมรับกันว่า การศึกษาคือกระบวนการขัดเกลาเด็ก (Socialization) ที่สำคัญที่สุด บุคคลนับแต่เกิดมาจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ประกอบอาชีพ จะต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาหล่อหลอมหรือที่เรียกว่าสังคมประจักษ์ ซึ่งสังคมกำหนดให้สถาบันการศึกษาเป็นผู้กระทำร่วมกับสถาบันครอบครัว และกระบวนการสร้างบุคลิกภาพและทัศนคติ ตลอดจนบทบาทของบุคคลเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอมในแต่ละสังคมจะได้สมาชิกอย่างไร

ขึ้นอยู่กับกระบวนการขัด เกลาและหล่อหลอมนี้เอง การศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน ตลอดจนความพยายามลดความเหลื่อมล้ำของเด็กที่ด้อยกว่าผู้อื่นในทางสังคมและ เศรษฐกิจล้วนแต่นับเนื่องอยู่ในขอบข่ายของการขัด เกลาทางสังคมทั้งสิ้น^๑

ชนิดา รัชพลเมือง^๒ ได้กล่าวว่า โรงเรียนเป็นตัวแทนทางสังคมที่สำคัญในการขัด เกลาทางสังคม (Socialization) วัตถุประสงค์สำคัญคือ การถ่ายทอดความรู้ และคุณธรรมที่สังคมเห็นว่ามีความจำเป็นและเป็นสิ่งดีงามสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นอกจากนี้ให้ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เป็นการเตรียมบุคคลสำหรับประกอบอาชีพแล้ว การศึกษาในโรงเรียนยังมีผลเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้มีลักษณะในทางที่สังคมเห็นว่าดีงาม เพื่อที่จะได้ออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้จักสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองดี

เมื่อเด็กเข้าไปอยู่ในสังคม โรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยแรกของสังคมในการเชื่อมโยงระหว่างเด็กกับสังคมระดับอื่น ๆ เป็นสถานที่เตรียมเด็กให้เรียนรู้ที่จะอ่าน เขียน คำนวณ รู้การแก้ปัญหา ผูกพันให้คุ้นเคยกัน การนับถือสถาบันทางสังคมและระเบียบต่าง ๆ ในสังคม ปีหนึ่ง ๆ เด็กจะใช้ชีวิตคลุกคลีในโรงเรียนถึง ๑,๐๐๐ ชั่วโมงต่อปี โรงเรียนจึงเป็นแหล่งสำคัญในการเรียนรู้

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง^๓ มีความเห็นว่า ในสังคมปัจจุบันระยะสำคัญที่สุดของการขัด เกลาทางสังคม (Socialization) อยู่ในระหว่างการศึกษาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย โดยมีครูอาจารย์และกลุ่มเพื่อนของนักเรียนเอง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ

วัตถุประสงค์สำคัญของการขัด เกลาทางสังคมในโรงเรียน คือ การถ่ายทอดความรู้ และคุณธรรมที่สังคมเห็นว่ามีความจำเป็นและเป็นสิ่งดีงามสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นอกจากนี้ให้ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เป็นการเตรียมบุคคลสำหรับการประกอบอาชีพแล้ว การศึกษาในโรงเรียนยังมีผลเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้มีลักษณะในทางที่สังคมเห็นว่าดีงาม

^๑ สุภางค์ ธีรัฐบุรณะ, "สังคมวิทยาการศึกษา" วารสารสมาการศึกษาแห่งชาติ ๑๒ (เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๒๑) : ๔๓ - ๔๔.

^๒ ชนิดา รัชพลเมือง, สังคมวิทยาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕) หน้า ๑๑๓.

^๓ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, "สังคมวิทยากับการศึกษา", หน้า ๑๓๑

เช่น ในสังคมประชาธิปไตย บุคคลจะได้รับการอบรมให้ซาบซึ้งในคุณค่าของสิทธิเสรีภาพ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ฯลฯ เพื่อที่จะได้ออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้จักสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมือง

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์^๑ ได้กล่าวถึงหน้าที่ทางสังคมประภคิตของโรงเรียน โดยเน้นในแง่ของการประพฤติปฏิบัติเป็นหลักใหญ่ โดยโรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ เป็นไปเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย ความสามารถและความเหมาะสมของนักเรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมวงกว้าง หรือให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการทางด้านการเมือง โดยหลักการแล้วรูปแบบและพฤติกรรมของสังคมวงกว้างเป็นอย่างไร ควรจะได้มีการจำลองลงในสถาบันการศึกษาเพื่อฝึกฝนความคุ้นเคยต่าง ๆ เอาไว้ ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนก็จะฝึกฝนการใช้ชีวิตร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่ต่างวัยต่างความสนใจ และต่างสิ่งแวดล้อม ให้รู้จักอดกลั้นและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน โรงเรียนจึงเป็นเสมือนสังคมย่อย ๆ ที่จำลองสังคมใหญ่ลงมา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทดลองกับชีวิตจริงไว้ก่อน โรงเรียนจึงเป็นเสมือนสถานที่เตรียมคนไว้เพื่อการอยู่ในสังคมใหญ่ไปด้วยในตัว

พิทยา สายหู^๒ ได้มีความเห็นว่า การไม่คำนึงถึงการศึกษาในแง่ที่เป็นวิธีการ ส่วนหนึ่งของการรักษาระเบียบของสังคม ย่อมทำให้เกิดผลตรงข้ามกับเจตนารมย์ที่แท้จริงของการศึกษาได้ ซึ่งต้องเป็นการให้ความรู้ที่จะ เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของบุคคลร่วมกับกลุ่ม การให้การศึกษาที่มีได้กำหนดเป้าหมายให้แน่ชัดอาจกลายเป็นการสร้างควมสับสนวุ่นวายทำลายระเบียบของสังคมได้ ไม่ว่าจะ เป็นระเบียบของสังคมเดิมจากอดีตหรือระเบียบที่ต้องการสร้างขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและอนาคต

นิพนธ์ ศศิธร^๓ ได้กล่าวถึงการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ไว้ว่า สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาและมีปัญหาสังคมต้องสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ให้ได้แน่นอนก่อนว่า

^๑ ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, "การศึกษาและสังคมประภคิต" หน้า ๑๔๘.

^๒ พิทยา สายหู, "กลไกของสังคม", หน้า ๑๐๘.

^๓ นิพนธ์ ศศิธร, "การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศไทย" หน้า ๓ - ๔.

พลเมืองที่พึงปรารถนาในอนาคตอันริบควันคือ พลเมืองอย่างใด เช่น ต้องการพลเมืองที่มีระเบียบวินัย ขยันขันแข็ง ไม่มุ่งเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่นในทางที่เขาดีงามกว่า ไม่มุ่งเอาตัวรอดแต่ผู้เดียว เป็นผู้มีความสามารถ สามารถแก้ปัญหาตนเอง และปัญหาสังคมได้ และมีความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้ดี ฯลฯ ยิ่งคิดไปก็ยิ่งมากมายจนอุปสรรคหนึ่งเพื่อฝัน และเกินความสามารถ แต่แท้จริงแล้วผู้เข้าใจในหลักการศึกษาก็จะสามารถจัดได้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกและสัตว์สังคมที่ปลูกฝังได้ สั่งสอนได้ กล่อมเกล่าให้ตั้งงามได้ด้วยการศึกษาที่ถูกต้อง ให้มีการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ถ้าเริ่มต้นอย่างจริงจังทันที และทุกหนทุกแห่งทุกระดับ ตั้งแต่อนุบาลตลอดต่อเนื่องจนถึงประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยที่ระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเป็นแกนนำ เราจะสามารถมีพลเมืองที่พึงปรารถนาได้ภายใน ๑๕ ปี

ภิญโญ สาร^๑ ได้กล่าวว่า โรงเรียนเป็นเครื่องมือของรัฐในการพัฒนาพลเมือง ให้มีประสิทธิภาพและมีลักษณะตามที่รัฐพึงประสงค์ พร้อม ๆ กันนั้น โรงเรียนก็มีหน้าที่พัฒนา เด็ก เยาวชน และสมาชิกทุกคนในสังคมให้เจริญงอกงามทุกด้าน ทั้งในด้านสติปัญญา จิตใจ กิริยามารยาท วัฒนธรรม สุขภาพและอนามัยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

ประเทิน มหาขันธ^๒ กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญในการ ให้การศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน โรงเรียนจึงมีความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม ความดีให้แก่เด็ก แต่ด้วยเหตุที่โรงเรียนเป็นแหล่งรวมของเด็กและเยาวชนที่มีภูมิหลังต่างกัน ดังนั้นเด็กอาจจะถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งในทางดี และทางไม่ดีให้แก่กันได้ ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นเสมือนแหล่งที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งทางที่ดีและไม่ดีให้แก่กันในระหว่างนักเรียนที่เข้ามาอยู่ร่วมกันในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

^๑ ภิญโญ สาร, หลักการศึกษ พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : สุภาพการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๒๗๔.

^๒ ประเทิน มหาขันธ, รวมบทความทางวิชาการ (ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, ๒๕๒๓), หน้า ๔๔.

ประสาร ทิพย์ธารา^๑ กล่าวว่า โดยปกติแล้วเมื่อขึ้นชื่อว่าโรงเรียนบรรยากาศภายในโรงเรียนก็ดี ตัวบุคคลในโรงเรียนก็ดี กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนข้อบังคับของโรงเรียนก็ดี เหล่านี้สามารถป้องกันหรือยับยั้งมิให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ และในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้เด็กได้มีความรู้มีแนวความคิด ตลอดจนมีแนวทางแห่งการปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ตั้งตามความต้องการของการของสังคม

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ พวงสร้อย วรกุล^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลาในด้านการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน เพื่อน สภาพภายในครอบครัว และกับครู ตามตัวแปร เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอบรมเลี้ยงดูและฐานะทางเศรษฐกิจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นแล้ววิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่า t - test และ F - test ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา ๒๕๒๑ จำนวนทั้งสิ้น ๖๗๘ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. นักเรียนมีปัญหาในด้านการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน เพื่อนสภาพภายในครอบครัว และกับครู อยู่ในระดับปานกลาง
๒. นักเรียนในกรุงเทพมหานครและนักเรียนในจังหวัดสงขลามีปัญหาในด้านการปรับตัวโดยส่วนรวมแตกต่างกัน ยกเว้นปัญหาด้านการปรับตัวกับเพื่อนไม่แตกต่างกัน
๓. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีปัญหาในด้านการปรับตัวโดยส่วนรวมแตกต่างกัน ยกเว้นปัญหาด้านการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอนและกับครูไม่แตกต่างกัน

^๑ ประสาร ทิพย์ธารา, พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น (กรุงเทพมหานคร: แพรวพิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๑๑๗.

^๒ พวงสร้อย วรกุล, "การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๒)

๔. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาในด้านการปรับตัวโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นปัญหาการปรับตัวกับสภาพภายในครอบครัวแตกต่างกัน

๕. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีปัญหาในด้านการปรับตัวแตกต่างกัน

๖. นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีปัญหาในด้านการปรับตัวแตกต่างกัน

และในปีเดียวกันนี้ อرنันท์ บุญประสิทธิ์^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่นักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบคำถามปลายเปิด แล้ววิเคราะห์ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Z - test และค่าร้อยละ ตัวอย่างประชากร มี ๒ ประเภทคือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย จำนวน ๒๕๐ คน จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ๒๕ โรงเรียน กับผู้ปกครองของนักเรียนจากโรงเรียนดังกล่าว จำนวน ๒๕๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพอนามัย การหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดทุกชนิดมีความสำคัญมากที่สุด สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา การมีทักษะในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นมีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมด้านการเรียน การตั้งใจเรียนและทำงานอย่างสม่ำเสมอมีความสำคัญมากที่สุด การรอบรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ไม่เฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งมีความสำคัญน้อยที่สุด ร่วมและสนับสนุนกิจกรรมทางศิลปะและดนตรีมีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การมีความกตัญญูทักท้วงต่อบุคคลผู้มีพระคุณทั้งหลาย

^๑ อرنันท์ บุญประสิทธิ์, "ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑)

มีความสำคัญมากที่สุด การกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นมีความสำคัญน้อยที่สุด พฤติกรรม
 ด้านการเมือง การปกครอง ศาสนา ระเบียบประเพณีวัฒนธรรมไทย การตระหนักถึงความสำคัญ
 ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์อันเป็นสถาบันที่รวมจิตใจของประชาชน มีความสำคัญมากที่สุด
 การสามารถเข้าร่วมในการปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างเหมาะสม มีความสำคัญน้อยที่สุด

ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 พฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแตกต่างกันส่วนพฤติกรรมด้านการเรียน และ
 พฤติกรรมด้านการเมือง การปกครอง ศาสนา ระเบียบประเพณี และวัฒนธรรมไทย ครูและผู้
 ผู้ปกครองมีความคิดเห็นแตกต่างกัน สำหรับพฤติกรรมด้านการปฏิบัติตนเพื่อตนเองและพฤติกรรม
 ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นนั้น ครูและผู้ปกครองมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ในด้านการแสดงความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของ
 นักเรียนที่ครูและผู้ปกครองได้เคยประสบ พบว่า ปัญหาการติดยาเสพติด เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด
 สาเหตุพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ครูและผู้ปกครองเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดคือ การ
 ขาดความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดา และบิดามารดาหย่าร้างกัน วิธีการที่จะแก้ไขและปลูก
 ส่งพฤติกรรมที่ดีงาม ให้แก่เด็กจำเป็นต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี นอกจากนั้นสถาบัน
 ทางสังคมทุกสถาบันควรให้ความร่วมมือในการปรับปรุงพฤติกรรมของเยาวชนอย่างจริงจัง

ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ สบโชค พูลนวม^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง
 ความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความ
 รับผิดชอบกับความซื่อสัตย์และเปรียบเทียบความรู้สึกรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ ที่มีความแตกต่าง
 ทางด้านเพศ ระดับการศึกษา สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่อง
 มือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความรู้สึกรับผิดชอบ และแบบทดสอบความซื่อสัตย์ ตัวอย่าง
 ประชากร เป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดทั่วทุกภาค ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้น

^๑ สบโชค พูลนวม, ("ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ"
 (ปริญาณานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓)

ประถมศึกษาปีที่ ๕ มัธยมศึกษาปีที่ ๒ และมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๘๘๖ คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และ ค่า $t - test$

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันทางบวก
๒. กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในชนบทและในเมือง มีความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน
๓. กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
๔. กลุ่มตัวอย่างที่ระดับชั้นการเรียนต่างกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์แตกต่างกัน
๕. กลุ่มตัวอย่างที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบแตกต่างกัน แต่ความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน
๖. กลุ่มตัวอย่างที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน
๗. กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชาย มีความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์แตกต่างกัน

และในปีเดียวกันนี้ วิวัฒน์ อัสวาณิชย์^๑ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์และศึกษาเปรียบเทียบวินัยในตนเอง และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย ที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ เศรษฐกิจและสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบวินัยในตนเอง และแบบทดสอบความซื่อสัตย์ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดทั่วทุกภาค ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ มัธยมศึกษาปีที่ ๒ และ

^๑ วิวัฒน์ อัสวาณิชย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย" (ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓)

มัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๔๕๖ คน โดยวิธีใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่า t - test และค่า F - test

ผลการวิจัยพบว่า

๑. วินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันในทางบวก
๒. เด็กที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกันมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน แต่มีความซื่อสัตย์แตกต่างกัน
๓. เด็กที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน แต่มีความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน
๔. เด็กที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกันมีวินัยในตนเองและความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน
๕. เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีวินัยในตนเอง และความซื่อสัตย์สูงกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
๖. เด็กเพศหญิงมีวินัยในตนเอง และความซื่อสัตย์สูงกว่าเด็กเพศชาย
๗. เด็กที่อยู่ในต่างจังหวัดมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่มีความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน

ในปี พ.ศ.๒๕๒๔ ขฎาพร พัชระเชีเยร^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์คือ

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ในเรื่อง การรักความอิสระ ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย การเคารพพระบพ อาวุโส การถือพรรถถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัดมัธยัสถ์ การนิยมไทย การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์และการพึ่งตนเอง

๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นกับตอนปลาย

^๑ ขฎาพร พัชระเชีเยร "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต - ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔)

๓. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นค่านิยมทางสังคมของนักเรียนที่มีองค์ประกอบต่อไปนี้ต่างกัน คือ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พื้นฐานการศึกษาของบิดามารดา ลักษณะอาชีพของบิดามารดา สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียน การอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และช่วงเวลาเฉพาะที่มีการสอนค่านิยมทางสังคมในโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคม แบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน ๘๘ ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ หาค่ามัชฌิมเลขคณิต หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (t - test) และทดสอบค่าไคสแควร์ (χ^2) ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๘ โรงเรียนเป็นโรงเรียนรัฐบาล ๔ โรงเรียนราษฎร์ ๔ โรงเรียน จำนวน ๘๐๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคม ๑๐ ประการ อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมไม่แตกต่างกัน ในเรื่อง การเคารพอาวุธ การถือพรตถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัดมัธยัสถ์ และการนิยมไทย นักเรียนทั้งสองระดับมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมแตกต่างกันในเรื่อง การรักอิสระ ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ และการพึ่งตนเอง และพบว่านักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมแตกต่างกัน แต่ปรากฏว่านักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษา อาชีพ การให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกัน และนักเรียนที่สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมของโรงเรียน รวมทั้งช่วงเวลาเฉพาะที่มีการสอนค่านิยมทางสังคมในโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมไม่แตกต่างกัน

และในปีเดียวกันนี้ อัจฉริย วรรณพงษ์^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการฝึกรบมบ่มนิสัยของเด็กนักเรียนที่อยู่กับครอบครัวกับเด็กนักเรียนที่อยู่ใน

^๑ อัจฉริย วรรณพงษ์, "การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการฝึกรบมบ่มนิสัยของเด็กนักเรียนที่อยู่กับครอบครัว กับเด็กนักเรียนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์" (วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ๒๕๒๓)

สถานสงเคราะห์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการฝึกอบรมเด็กนักเรียนที่อยู่กับครอบครัว กับเด็กนักเรียนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กชาย และสถานสงเคราะห์เด็กหญิง กับศึกษาถึงกระบวนการฝึกอบรมที่มีต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็ก

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยแบบสนาม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครู ๓๕ คน บิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็ก ๑๕๐ คน และนักเรียนทั้งหมด ๑๕๐ คน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนคัดเลือกจากสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถีและจากสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด และจากโรงเรียนเทศบาลต่าง ๆ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ๕ โรงเรียน โดยวิเคราะห์หาค่ามัชฌิมเลขคณิต ทดสอบค่าที (t-test) และหาค่าสัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ โดยวิธีของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

ในครอบครัวปกติที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้เลี้ยงเด็ก วิธีการฝึกอบรมเด็กมีปัญหา และไม่มีปัญหาไม่แตกต่างกัน และเด็กมีปัญหาที่อยู่กับครอบครัวกับเด็กมีปัญหาที่เคยอยู่กับครอบครัว แต่ภายหลังถูกส่งไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ ได้รับการฝึกอบรมด้านศีลธรรมไม่แตกต่างกัน นอกจากด้านสังคม สุขนิสัย ด้านความเป็นอิสระ และด้านสัมฤทธิ์ผลที่เด็กได้รับการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน สำหรับเด็กไม่มีปัญหาที่อยู่กับครอบครัว และเด็กมีปัญหาที่ถูกส่งเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ พบว่าเด็กได้รับการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน วิธีการแก้ไขปัญหาของบิดามารดาในครอบครัวเด็กมีปัญหา ซึ่งได้แก่ วิธีการให้รางวัล การลงโทษปรากฏว่าไม่แตกต่างกับวิธีการที่เจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์ใช้อยู่

ในปี ค.ศ.๑๙๔๐ คลอว์ด์ เรเน ทรอตตีเออร์^๑ (Claude Rene Trottier) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Teachers As Agents of Political Socialization" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ศึกษาบทบาทของครูต่อการเรียนรู้ทางการเมืองในเรื่องการพัฒนาทางการเมือง
๒. เพื่อศึกษาอิทธิพลที่มีต่อบทบาทของครูต่อสังคมประภคิตทางการเมือง รูปแบบของการวิเคราะห์พฤติกรรมของครูในฐานะที่เป็นตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคมทางการเมือง ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิด ทศนคติทางการเมือง ความรู้ทางการศึกษา พื้นฐานทางสังคม

^๑ Claude Rene Trottier, "Teachers As Agent of Political Socialization" Dissertation Abstracts International. 41 (August 1980): 818 A.

และอาชีพ

ตัวอย่างประชากรเป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในมณฑลควิเบค จำนวน ๑,๖๐๐ คน
ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ โดยเครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง

ผลการวิจัยพบว่า บทบาททางค่านิยมประภคิทางการเมืองของครูมีอิทธิพลต่อ
การเรียนการสอน คือ

๑. ขึ้นอยู่กับประสพการณ์ทางการเมืองและการศึกษาของแต่ละคนที่ได้รับมา
๒. สังคมประภคิทางการเมืองของครูผู้สอนมีอิทธิพลทางด้านความคิดทางการเมือง
และการศึกษาต่อผู้เรียน
๓. การสนับสนุนของครูผู้สอนได้รับจากเพื่อนร่วมงาน อาจารย์ใหญ่ รวมทั้งสิ่งต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องมีน้อยกว่าชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่
๔. ครูผู้สอนที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทางการเมืองทำให้ได้รับประโยชน์
ในอันที่จะฝึกอบรมสั่งสอนนักเรียนต่อไป รวมทั้งการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับสังคม

- ๑ การศึกษาทำหน้าที่ในสังคมอย่างน้อย ๖ ประการ คือ
๑. ถ่ายทอดวัฒนธรรมสังคมในชุมชน
 ๒. นำความคิดใหม่ วิชาการใหม่มาสู่สังคม
 ๓. สร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม
 ๔. ส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลให้เจริญก้าวหน้าไปตามวิถีทางของเขา
 ๕. ผักฝนอาชีพให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป
 ๖. ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวในการเลี้ยงดูเด็ก

๑ ก่อ สวัสดิพิพาณิขย์, ข้ออภิปรายเรื่อง "การศึกษากับการพัฒนาสังคมไทย"
ในรายงานการประชุมวิชาการแบบซิมโปเซียม เรื่อง การศึกษากับการพัฒนาสังคมไทย
(กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๗๒.

จากหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อสังคม ซึ่ง ไพฑูรย์ สินลารัตน์^๑ ได้กล่าวว่า การศึกษากับสังคมเป็นสิ่งที่ควบคู่กันอยู่ตลอดเวลา ณ ที่ใดมีสังคมที่นั่นย่อมมีการศึกษา / ด้วย เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่คนในสังคมสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้มาใหม่ หรือผู้เยาว์ ได้เรียนรู้แบบแผนพฤติกรรมหรือเรียกรวม ๆ ว่า วัฒนธรรมคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง การศึกษาก็จะถ่ายทอดและรักษาค่านิยมโดยตลอดเวลา แต่สังคมใดที่วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงหรือกระทบกับ วัฒนธรรมใหม่ การศึกษาก็จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมใหม่มีความ เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ความสำเร็จของการพัฒนาสังคมจึงขึ้นอยู่กับการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สิทธิชัย ธาตานิธิ^๒ ที่กล่าวว่า การศึกษาจัดได้ว่ามีความสำคัญที่สุด ด้านหนึ่งของการพัฒนาสังคม สังคมใดที่การศึกษาไม่เจริญก้าวหน้า สังคมนั้นก็ยากที่จะพัฒนาไป ได้อย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อช่วยให้สมาชิกได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งพลเมืองที่มีคุณภาพ ก่อปร้วด้วย คุณธรรม ความรู้ ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักปรับปรุงตนเอง เข้าใจวิทยาการ ใหม่ ๆ ซึ่งสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมโดยส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

ไพจิตร เอื้อทวิกุล^๓ กล่าวเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกได้ เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก ได้มีการทุ่มเทเงินทองอย่างมากมาเพื่อจัด การศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญในการกำหนดรูปลักษณะของสังคม ความ เป็นอยู่ตลอดจนคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในสภาพการณ์ที่สังคมมีความสลับซับซ้อนขึ้นทุกทีนั้น การ ศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ความสามารถ และ ทักษะของคน การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับว่าเราสามารถ ปรับปรุงระบบและจัดบริการการศึกษาให้ "ถูกต้อง" เหมาะสมกับสภาพการณ์ และความจำเป็น

^๑ ไพฑูรย์ สินลารัตน์, "อนาคตของการศึกษาไทย" วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๒ (สิงหาคม - กันยายน ๒๕๒๑) : ๕.

^๒ สิทธิชัย ธาตานิธิ, การศึกษากับสังคม (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส์โตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๐๘.

^๓ ไพจิตร เอื้อทวิกุล, "สังคมวิทยาและมานุษยวิทยากับการศึกษา" ใน สังคมศาสตร์กับการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๒ หน้า ๒๕๕.

ได้มากน้อยเพียงใด เป็นประการสำคัญ

โดนัลด์ เอ.แฮนเซน และ โจเอล อี.เกอเติล^๑ (Donald A.Hansen and Joel E.Gertle) กล่าวว่า สังคมปัจจุบันได้ใช้สถาบันการศึกษาดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยเฉพาะ เด็ก ๆ และวัยรุ่น หน้าที่ของการศึกษาจึงรวมทั้งการศึกษาวិชาการ เทคนิคต่าง ๆ การฝึกฝน อาชีพ ค่านิยม การค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ และการนำเอาความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสังคม และ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ซึ่งตรงกับความเห็นของ ลิปปอนท์ เกตุทัต^๒ ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องสามารถโยงสัมพันธ์กับคุณค่าเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่ง วนิตา สิทธิธรรณี^๓ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในการจัดการศึกษาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมต้องยึดหลักความต้องการของสังคม ดูว่าแต่ละสังคมมีแนวโน้มและความต้องการไปในทางใด ควรยึดถือความแตกต่างระหว่างสังคมเสียก่อนที่จะไปกำหนดหลักสูตร ตลอดจนแบบเรียน การสอนวิธีการสอน เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นทั้งประสบการณ์ตรงและอ้อมที่จัดเตรียมให้แก่เด็กที่จะได้นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ช่วยขจัดความเหลื่อมล้ำของแต่ละบุคคล การศึกษาจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ถูกต้อง นั่นคือ "การศึกษาที่ทุกคนปรารถนา เพราะช่วยพัฒนาชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น"

โอลิฟ แบงก์^๔ (Olive Banks) เห็นว่า การศึกษาได้เคยทำหน้าที่ในด้านการอนุรักษ์นิยมและการสืบทอดทางวัฒนธรรมหรือทักษะ เดิมให้กับคนรุ่นใหม่ แต่ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง สถาบันการศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น โรงเรียนจึงถูกคาดหวังว่าจะต้องเป็นสถานที่ที่จะรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไว้ ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็ถูกคาดหวังว่า จะต้องเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือปฏิรูปหรือส่งเสริม

^๑ Donald A.Hansen, and Joel E.Gertle, On Education Sociological Perspective (New York : John Wiley and Sons, 1967), pp.40-42.

^๒ ลิปปอนท์ เกตุทัต, "การจัดการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" สารพัฒนาหลักสูตร (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖) : ๖.

^๓ วนิตา สิทธิธรรณี, การศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๒), หน้า ๒๒.

^๔ Olive Banks, The Sociology of Education (New York : Schocken Books, 1968), pp.215-218.

สิ่งใหม่ ๆ มากกว่าจะรักษาสิ่งเก่า ๆ เอาไว้ อย่างเช่น เมื่อเกิดปฏิวัติในรัสเซีย โรงเรียนก็ต้องเปลี่ยนหลักสูตรใหม่เพื่อสร้างสังคมแบบสังคมนิยม นอกจากนี้การศึกษายังมีภาระหน้าที่ที่จะช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และจะต้องพยายามลบล้างคุณค่าของสังคมที่ไม่เหมาะสม การศึกษาช่วยให้สังคมเปลี่ยนแปลงง่ายขึ้น ช่วยให้สังคมเคลื่อนไปข้างหน้า การนำสังคมมาสู่การศึกษานั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา กับสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งครอบคลุมไปถึงระบบครอบครัว และวิถีของประชาชนพลเมืองด้วย และช่วยให้ประชาชนพลเมืองทุก ๆ คนมีสังคมเป็นแหล่งกลางของการเรียน เป็นศูนย์กลางของการฝึกอบรม และเป็นแกนกลางในการปลูกฝังความเจริญให้แก่ตนได้โดยอิสระ

ประยูร ศรีประสาธน์^๑ มีความเห็นว่า หลักสูตรในอนาคตต้องเน้นในเรื่องการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและ เน้นการมีความรับผิดชอบสูง ความสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพของสังคม จะสำเร็จลงได้ก็ต่อเมื่อบุคคลในสังคมสามารถยืนได้ด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ได้

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ และคณะ^๒ มีความเห็นว่าในการปรับปรุงระบบการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น การจัดการศึกษาควรจะมีหลักการดังนี้ คือ

๑. การศึกษาจะต้องสร้างเสริมบุคคลให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ตามอัธยาศัย

๒. การศึกษาจะต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

๓. การศึกษาจะต้องสร้างบุคคลให้มีพื้นฐานความรู้ทางด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับ

วัยและระดับการศึกษา

๔. การศึกษาจะต้องปลูกฝังและสร้างบุคคลให้มีความสำนึก รับผิดชอบและมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นอื่น เป็นแหล่งภูมิลาเนาของตน

^๑ ประยูร ศรีประสาธน์, "ความต้องการด้านการศึกษาในอนาคต" วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๔ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๒๔) : ๒๗.

^๒ ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ และคณะ "ระบบการศึกษาในอนาคต" วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๔ (มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๒๔) : ๑๓ - ๑๔.

๕. ในการจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนจะต้องให้เอกชน สถานประกอบการ และท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาทางด้านวิชาชีพ การเลี้ยงดูอบรมเด็ก และการรักษาคุณภาพของสังคมในด้านกำลังคน

จะเห็นได้ว่าการปรับปรุงระบบการศึกษานี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะเวลาที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ในประเด็นหลักประการแรกในจำนวนสามประการที่กล่าวว่า "มุ่งปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา โดยเฉพาะ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งสร้างและอบรมในด้านศีลธรรม ความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ"^๑

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ สิปปนนท์ เกตุทัต, "สัมภาษณ์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ". วารสารการศึกษาแห่งชาติ ๑๔ (ตุลาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๒)